

Excursions entomològiques al nord de la província de Lleida

per

LONGINOS NAVAS, S. J.

Les portàrem a cap D. Ascensi Codina, de Barcelona, i l'autor d'aquestes ratlles, de Saragossa, a la segona meitat del Juliol passat.

Segons estava convingut, el 14 de Juliol ens reunirem a la Sèu d'Urgell. Enviant per davant l'impedimenta, sortirem de matí el dia 15 de la Sèu en direcció a Sant Joan de l'Erm, distant uns 30 kilòmetres, objectiu principal de les nostres excursions.

Una desviació del camí de la Sèu a Castellbó ens portà a una conca de sobre d'aquella vila, de vegetació sub-alpina, i en ella tinguèrem el gust de trobar, entre altres, l'ortòpter *Celes variabilis* Pall. Era una bona troballa; espècie nova per a Catalunya, era la segona volta que's trobava a Espanya, éssent la primera a la plana de Sigràn, aprop d'Osca. L'haviem de tornar a trobar a Sant Joan de l'Erm i tan abundós com a Castellbó, junt amb un altre ortòpter propi de les altures, *Psophus stridulus* L. i l'hermós i preuat lepidòpter *Parnassius apollo* L., d'ambdúes localitats.

Després d'haver dinat a Castellbó empenguèrem la pujada fins al coll de la Basseta (1,700 mètres), la més aspra del camí, sense deixar de cassar gairebé mica, lo qual i les voltes o marrades foren causa de que arribèssim a Sant Joan de l'Erm (1,600 mètres) ja entrada la nit, esperant del resultat d'aquell dia que serien ben profitoses les excursions a Sant Joan de l'Erm, i no'ns enganyàrem.

No cal dir que totes les férem a peu; i prenent per centre aquell santuari, d'allí sortiem per tot un dia o per mig, menjant de la fiambrera a la vora d'algún rierol o fontanella.

Així exploràrem els entorns i el riu Madriu, prop del poble de Romadriu i la conca de Rubió fins a les fonts del riu que naix d'un circ alterós al peu de la neu que encara's veia. Aquesta excursió a

Rubió fou la més fructífera sens dupte. Aquí el meu company recullí una munió de bivalves de l'espècie *Pisidium pusillum* Gmel., (classificada per D. Artur Bofill) d'àrea extensa a Europa, nova per a la fauna ibèrica; i d'allí prengürem per mostra una *Rana agilis* Th., (classificada per D. Joaquim Maluquer), trobada a Espanya per segona volta, éssent la primera per en Boscà a Ribas, també a Catalunya.

En una altra excursió fins al coll de la Basseta, el Sr. Codina fou prou afortunat, ficant fàcilment a dins de la fiambra, ja buida, un escursó que's presentà. Es la *Vipera Latastei* Boscà, espècie típica de la fauna espanyola, ja citada a Catalunya d'altres localitats (Maluquer, BUTLL. INSTIT. CAT. D'HIST. NAT., 1916, p. 62) i que se l'emportà a Barcelona al Musèu del Parc, on se troba encara viva.

La tornada de Sant Joan de l'Erm la dividírem en dos dies (20 i 21 de Juliol), per explorar amb deteniment els indrets que més ens agradessin.

Passàrem el matí, del dia 22, a les vores del Segre, en la illa d'enfront de la Sèu d'Urgell, guiats pel Catedràtic d'Historia Natural del Seminari, Rvnt. D. Bonaventura Grau, i un altre matí també a les vores del Segre, a Pons, el dia 23, acompanyats per D. Manel Castellà, antic deixeble meu a Saragossa, i actual Secretari de l'Ajuntament, qui a la pujada cap a la Sèu me pregà i feu promètrer que a la baixada m'aturaria per explorar un xic els voltants de la vila, com ho férem amb més fortuna de la que jo esperava ni podia sospitar, per haver trobat una espècie nova i molt hermosa, además d'una altra espècie d'ortòpter que cal citar perquè la crec nova a Catalunya, el menut *Tridactylus variegatus* Latr.

El fruit de l'excursió en altres rams no's pot encara precisar, estant en estudi la major part del material recollit.

Entre'ls moluscs cal citar además les següents espècies, determinades per D. Artur Bofill.

Helix andorrica Bourg. Sèu d'Urgell. Forma típica prop de la localitat d'origen. Espècie ben catalana (Bofill).

Succinea Bofilli Fagot. Del riu Madriu. Es enterament igual a la forma típica que descrigué Fagot, procedent dels prats d'Escaló a la conca del Pallaresa (Bofill).

Per lo tocant als Neuròpters, la llista que ve a continuació fa veure l'extraordinari resultat, advertint que en ella divideixo els Neuròpters, presos en sentit ample en els ordres que ara admeto, fent seguir les espècies per ordre de famílies.

PARANEURÒPTERS

Libelúlids

1. *Libellula depressa* L. Pons.
2. » *quadrimaculata* L. Sèu (Codina).
3. *Sympetrum Fonscolombei* Sel. Sant Joan de l'Erm. Sembla l'únic *Sympetrum* que hi havia per aquell temps en aquella regió i encara no abundant.

Esnids

4. *Onychogomphus uncatu*s Charp. Pons.
5. *Cordulegaster annulata* Latr. Castellbó, Romadriu. Volant amunt i avall dels torrents, no escassa.

Agriònids

6. *Agrion virgo* L. Castellbó.
7. » *splendens* Harr. Pons.
8. » *haemorrhoidale* Van der Lind. Pons.
9. *Lestes viridis* Van der Lind. Pons.
10. *Platynemis latipes* Ramb. Pons.
11. *Pyrrhosoma nymphula* Subr. Sèu.
12. » *tenellum* Vill. Sèu.

PLECÒPTERS

Pèrlids

13. *Perla marginata* Panz. Castellbó.
14. *Chloroperla rivulorum* Pict. Castellbó, Romadriu, Rubió.
15. *Isopteryx torrentium* Pict. Castellbó, Romadriu, Rubió, Pons. Abundant per tot.

Càpnids

16. *Taeniopteryx Costaborrasi* Nav. sp. nov. (Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XIII, p. 157). Rubió.

Lèuctrids

17. *Nemura fulviceps* Klap. Rubió.
 18. » *fumosa* Ris. Rubió, Sant Joan, Castellbó.
 19. » *avicularis* Mort.? Sant Joan de l'Erm. Un exemplar molt defectuós què referesc a aquesta espècie.
 20. *Nemura lata* Nav. Rubió. Un exemplar ♂. Cotipus.
 21. *Leuctra inermis* Kpny. Castellbó, Sant Joan, Rubió.
 22. » **Benlochi** Nav. sp. nov. (Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XIII, p. 158, f. 3). Sant Joan, Rubió.

Ephemeropters**Leptoflèbids**

23. *Habrophlebia fusca* Curt. Rubió. Castellbó, Sèu.

Efemerèlids

24. *Ephemerella ignita* Poda. Sèu.

Bètids

25. *Baetis Rhodani* Pict. Castellbó, Sèu.
 26. » *niger* L. Rubió.
 27. » *pumilus* Burm. Sèu.

Ecdiúrids

28. *Ecdyurus fluminum* Pict. Castellbó.
 29. » *forcipula* Koll. Castellbó, Rubió.
 30. *Rhithrogena aurantiaca* Burm. Sèu, Castellbó, Romadriu, Sant Joan de l'Erm.
 31. *Rhithrogena semicolorata* Curt. Sant Joan, Romadriu.
 32. » **catalaunica** Nav. sp. nov. (Mem. Real Academia Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XIII, p. 160, fig. 5). Pons.

NEURÒPTERS

Ascalàfids

33. *Ascalaphus longicornis* L. var. *Bolivari* Weele. Castellbó, Romadriu.

Mirmeleònids

34. *Palpares libelluloides* L. Castellbó (Codina).
35. *Macronemurus appendiculatus* Latr. Castellbó.

Hemeròbids

36. *Hemerobius concinnus* Steph. Sant Joan de l'Erm. No citat fins ara de la península ibèrica.
37. *Hemerobius Navasi* Andr. Santa Creu.
38. » *subnebulosus* Steph. Sant Joan de l'Erm.
39. » » var. *obscura* Nav. nov. (Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XIII. Sant Joan de l'Erm.
40. *Hemerobius Buissoni* Nav. Nou per a la península ibèrica. Abundant en els pins. (*Pinus uncinata* Ram.) i abets (*Abies pectinata* D. C., que deuria dir-se *Abies picea* L., conservant la prioritat al nom de Linné). Sant Joan, Rubió.
41. *Hemerobius nitidulus* F. Castellbó, Rubió.
42. *Niremberge Pellucida* Walk. Sant Joan de l'Erm, Castellbó.
43. » *inconspicua* Mac. Lachl. Sant Joan de l'Erm, Rubió. Als pins i abets, abundant com l'anterior.
44. *Symphorobius elegans* Steph. Castellbó.
45. *Micromus paganus* L. Sant Joan de l'Erm (Codina).
46. » *variegatus* F. Castellbó.

Crisòpids

47. *Cintameva perla* L. Romadriu, Sèu.
48. *Chrysopa vulgaris* Schn. Per tot: Romadriu, Castellbó, Sèu, Pons.
49. *Chrysopa inornata* Nav. Sèu, Pons.
50. » *viridana* Schn. var. *marginalis* Nav. Santa Creu.

51. *Chrysopa flavifrons* Brau. var. *vestita* Nav. Castellbó.
 52. » » var. *laletana* Nav. Castellbó.
 53. » » var. *vulnerata* Nav., nov. (Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XIII, p. 167). Castellbó.
 54. *Chrysopa granatensis* Ed, Pict. Sèu.
 55. » *7-punctata* Wesm. Castellbó, Sèu.
 56. » » var. *punctulata* Nav., nov. (Mem. Real Acad. Cienc. Art. Barcelona, 1916, vol. XII, p. 170. Romadriu.
 57. *Chrysopa formosa* Brau. Pons.
 58. » *prasina* Burm. var. *abdominalis* Brau. Romadriu, Santa Crèu.
 59. *Chrysopa prasina* var. *striata* Nav. Castellbó.
 60. » » var. *respersa* Nav. Castellbó.
 61. » *subcubitalis* Nav. Santa Crèu.

Dilàrids

62. *Lidar meridionalis* Hag. Santa Crèu, Sant Joan de l'Erm, Rubió.

Osmilids

63. *Osmylus fulvicephalus* Scop. Castellbó. Vuit exemplars a les mates d'una font ombrívola.

Coniopterígids

64. *Coniopteryx pygmaea* End. Romadriu, Sant Joan de l'Erm, Castellbó, Ponš.
 65. *Conyopteryx tineiformis* Curt. Castellbó, Sèu, Pons. Frequent.
 66. *Semidalis curtisiana* End. Santa Crèu.

Mantispids

67. *Mantispa styriaca* Poda. Castellbó, en una alzina.

MECÒPTERS

68. *Panorpa meridionalis* Ramb. Castellbó, Romadriu, Sant Joan de l'Erm.

SOCÒPTERS

Sòcids

69. *Amphigerontia bifasciata* Latr. Castellbó, Santa Crèu.
 70. » *fasciata* L. Sant Joan de l'Erm. Pins i abets.
 71. *Graphopsocus cruciatus* L. Sant Joan de l'Erm.
 72. » » var. *brevipennis* End. Sant Joan.

Cecílids

73. *Cæcilius obsoletus* Steph. Sant Joan de l'Erm, als pins i abets.

Mesopsòcids

74. *Mesopsocus unipunctatus* Müll. Castellbó, Sant Joan de l'Erm, Romadriu, Rubió. No freqüent.
 75. *Elipsocus cyanops* Rost. Sant Joan de l'Erm.

TRICÒPTERS

Limnofílids

76. *Limnophilus sparsus* Curt. Castellbó.
 77. *Halesus rivularis* Nav., sp. nov. Castellbó.
 78. *Stenophylax nigricornis* Pict. Sant Joan de l'Erm, Rubió.
 Sembla nou per a Espanya.
 79. *Stenophylax spinifer* Mac Lachl. Rubió.

Sericostómids

80. *Lasiocephala basalis* Kol. Castellbó, Sèu.
 81. *Silo codinalis* Nav., sp. nov. Rubió, Sant Joan de l'Erm.

82. *Sericostoma pyrenaicum* Ed. Pict. Castellbó, Sant Joan de l'Erm.
83. *Schizopelex furcifera* Mac Lachl. Romadriu.
84. *Notidobia ciliaris* L. Castellbó.

Molànids

85. *Berœa maura* Curt. Castellbó, Sant Joan de l'Erm.
86. » *pullata* Curt. Castellbó, Rubió.

Leptocèrids

87. *Triænodes conspersa* Curt. Sèu, Pons.

Sicomíids

88. *Psychomya pusilla* F. Sèu.
89. *Tinodes assimilis* Mac Lachl. Sant Joan de l'Erm.
90. » *dives* Pict.? Castellbó. Mal exemplar.

Hidropsíquids

91. *Hydropsyche gattata* Pict. Sèu.
92. » *pellucida* Curt. Sèu.
93. » *instabilis* Curt. Castellbó, Romadriu, Sant Joan de l'Erm.

Riacofilids

94. *Rhyacophila sicorensis* Nav., sp. nov. Sèu.
95. *Agapetus fuscipes* Curt. Castellbó, Sant Joan de l'Erm.
96. *Pseudogapetus insons* Mac. Lachl. Castellbó, Sant Joan de l'Erm, Rubió.

Hidroptílids.

97. *Allotrichia heterocera* Nav., sp. non. Sèu.

RESUM

De les 97 formes enumerades corresponen

als Paraneuròpters	12
Plecòpters	10
Efemeròpters	10
Neuròpters	35
Mecòpters	1
Socòpters	7
Tricòpters	22

I prescindint de les que's citen per primera volta de Catalunya i àdhuc de tota la península ibèrica, resulten noves per a la ciència **7 espècies i 3 varietats**, és a dir, més del 10 per cent de novetats de les formes recollides. Exemple que prova una vegada més la riquesa entomològica inagotable d'Espanya i en especial de Catalunya.

Saragossa, 30 de Septiembre de 1916.